

Ако волите кобасице и поштујете закон, припазите да никад не видите како се и једно и друго прави. Овај афоризам Марка Твена објашњава оно што се тренутно догађа у Либији.

Свргавање с власти Моамера Гадафија је било гадно, а бити ће још и гадније. За оне који су навикли посматрати оклопне колоне које победнички марширају пустињом и руше статуе диктатора ово не изгледа јако импресивно. Али тако ће изгледати будућност и боље се што пре навићи на њу.

Свиђало се то вама или не, побуњеничка војска уз помоћ НАТО снага креира нови начин интервенисања и оснажује међународне законе. Збогом либералним интервенцијама с топовњачама и масовним интервенцијама и добар дан 'реубанкама', мајицама и на брзину преуређеним камионетима.

Али с Либијом још нисмо завршили. Последњи Гадафијеви дани ће бити једнако напорни као и дани када је почела побуна. Он је више него љут да би си дозволио да направи неку глупост на крају.

Али чак и ако битка заврши брзо и чисто, мир који следи након овога ће бити једнако конфузан и хаотичан као и читав конфликт. А како другачије би и могло бити? Ми смо интервенисали како бисмо спречили масакр и дозволили либијском народу да сами обликују свој мир уместо да им га ми наметнемо у чему, успут речено, ни сами нисмо превише успешни.

И док посматрамо Национално прелазно веће како се бори да оформи владу чији је приоритет сигурност, морамо се с понизношћу присетити да наши покушаји да учинимо

то исто у Багдаду и Кабулу нису се баш успешно завршили. И не само тада, већ увек када смо покушали наметнути западни мир у некој држави након конфликта.

Сада морамо учинити све што је у нашој моћи како бисмо помогли побуњеницима да успоставе мир и владу у Либији. И мораћемо то учинити са разумевањем и стрпљењем. Боље да грешке које су неизбежне буду локалне него наше, да не бисмо поново плаћали цене неуспеха као у Ираку и Авганистану.

Косовско искуство

Пре него што је 1997. почео рат на Косову био сам у неколико малих албанских села јужно од Приштине које је бомбардовала српска војска. Следећег дана сам упознао једног од српских команданата и сазнао сам да је он више забринут да би могао бити осуђен у, тада још неискусном Хашком трибуналу, него што се бојао НАТО-вих бомби.

Смисао закона није само да нам сервира правду након што се деси конфликт, већ и да управља нашим понашањем. Након Косова, на светском самиту 2005. је понуђен нови међународни правни концепт: одговорност за заштиту. Под тим се подразумева да према међународним законима влада има обавезу да заштити свој народ, а не да га злоставља. Многи од нас су сматрали да ће тај закон бити само још један комад папира, међутим Либија је том закону дала облик.

Спровођење тог закона у новој либијској политици сигурно неће бити глатко нити ослобођено од контрадикција. Закон о заштити ће се снажно спроводити на местима где је то могуће, као што је Либија, али не и на местима где то није могуће као на пример у Сирији. Ми смо то исто учинили у Ираку и Авганистану јер смо могли, а нисмо у Чеченији и Зимбабвеу јер нисмо могли.

У годинама које долазе наша мантра би могла гласити овако: То што не можеш урадити све не значи да не требаш урадити ништа. Тако се међународни закон не разликује од већине осталих правних тела.

Три могуће интервенције

Међународни закон не подразумева једно перо или један комад папира. Он се временом развија на врло конфузан, неелегантан и често контрадикторан начин. А Либија се тренутно налази усред тог процеса.

Многи од нас укључујући и мене самог су страховали да се након дебакла у Ираку мултилатерални систем више никад неће моћи користити у позитивне сврхе. Али то се ипак десило, и то с великим тријумфом.

И сада, захваљујући Либији, можемо бирати између три различита начина међународних интервенција. Можемо одустати и признати себи да не можемо успети те уопште не покушавати. У овом случају ће надоласеће турбулентне деценије бити врло опасне због смене моћи у свету који је нестабилан, међусобно завистан и опремљен оружјем за масовно уништење.

Или можемо наставити интервенисати као што смо то учинили у Ираку и Авганистану: искључиво западна коалиција, уз кориштење масивних војних трупа са запада, уз кавалерски став према међународном закону и уз брзу победу након које следе дуги и спори покушаји да се другој држави наметне наш систем.

Либија нам је сада понудила и трећу могућност: снажно подржати закон о заштити тамо где је то могуће и пронаћи друге начине тамо где то није могуће. Оформити коалицију која није искључиво западна и подржати међународни закон. Овакве мере постављају границу за наше војне акције током конфликта и умањују нашу способност да утичемо на исход сукоба. Успех се односи на спречавање насиља, а не на елегантност исхода.

Требамо признати важност регионалних сила и реаговати на начин да не намећемо своју вољу већ да дамо слободу локалном становништву да успоставе свој систем. Морамо разумети да ће исходи некад бити збркани или можда и лошији, али исто тако морамо запамтити да није много боље ни оно што смо до сада сами покушали урадити.

Хоће ли ово бити угодно за гледати? Неће. Али то је најбоље што можемо учинити. И боље се на то навићи.

Педи Ешдаун је био високи представник међународне заједнице у Босни и Херцеговини

The Times

(Превела Ена Стевановић)

(PCE)